

AZ UTAZÁS MINT ÉLETCEL

TIBOR SEKELJ: Na tragu doživljaja.
Veselin Masleša, Sarajevo, 1976.

„Honnan jövök? Része vagyok minden eddig bejárt helynek. Mindeninnen hoztam magammal valamit, mindenütt hagytam magamból valamit.”

(Székely Tibor)

Kevés olyan utazó ember, szenvedélyes ember, álmodozó ember van, mint Székely Tibor, aki szinte szerelmese a tiszta lét legtermészetesebb, legföldből, legősibb megnyilatkozásainak.

Sok helyen járt, sok mindent látott és átélt ez az ember.

1912. február 14-én a Szepeszsombaton (Špišská Subotán) született. Már kisgyermekként gödröt ásott kertjükben, Amerikába akart jutni, mert bátyja azt mondta neki, hogy az a föld másik oldalán van. Ez a szándék: átjutni a másik oldalra, valami mást, másmilyent, újat, de létezőt látni, találni, soha nem hagyta őt el. Végigkísérte életútján, mint valami rögeszme vagy kényszer, úgyhogy még ma is, hatvanhat évesen is álmodozik és terveket sző, hogyan juthatna el azokra a helyekre, ahol eddig még nem járt, de szeretné őket látni, s ez bizonyára sikerülni is fog neki.

Legújabb könyvében, az *Élmények nyomában*, Székely izgalmas és hosszan tartó utazásainak és kutatásainak néhány részletével ismeret meg bennünket.

A bevezetőben, az önéletrajzi vázlatban, a világot utazó — ahogy sokan nevezik őt — gyermekkoráról, iskolás éveiről mesél, és átfogó áttekintést nyújt bolyongásáról, amely 1944-ben, Amerika legmagasabb csúcsának, az Aconcaguának (7035 méter) megmászásával kezdődött.

Ezt az útját Székely 1945-ben megismétli, az argentin hadsereg egy hegyi osztagával, amit egy na-

gyobb utazás követ az Amazon menti őserdőkben, és a Mato Grosso megmásása. Az Araguaia és a Halál folyó partjait kutatva, a vad benszülöttek hazáját járva, Székely egy évet tölt ezen a vidéken, benyomásokat és élményanyagot gyűjtve *Az indiánok földjén át* című könyvéhez. Ugyesztén az Aconcagua megmásása is egy könyvet eredményezett *Vihar az Aconcaguán* címmel. Ez a könyve nagy sikert aratott a világ minden táján, sok nyelven kiadták és sok helyütt alpinista kézikönyv gyanánt szolgált.

1946 nyarán Székely beutazta Patagóniát, ezt követően beiratkozott az egyetemre, ahol antropológiát, etnológiát és archeológiát tanult; hogy aztán 1948-ban újra útra keljen. Úticélja ezúttal Peru, illetve egy ott élő törzs volt, melynek nevezetessége az emberi koponya zsugorítása volt. Közéjük azonban, rajta kívül eső okok miatt, nem juthatott el.

Bolíviában az őserdőt járja, innen még tovább jut, a dzsungelben átlépi Brazília határát; a tupari emberevő törzs nyomát követve; a törzset háromhónapi, hihetetlenül nehéz és viszontagságos út után, meg is talál. Néhány hónapot tölt el velük barátságban, miután ez a törzs, néhány hónappal Székely odaérkezése előtt, „leszokott” az emberevésről. Szerencsére, mert így a szerző elkerülte azt a sorsot, hogy pecsenye gyanánt kerüljön asztalukra. Ez a törzs — elgondolni is szörnyű — még a törzsbelieket is felfalta, így az utóbbi időben kétezer főt számláló állományuk 150 főre csökkent. Ha az egyik törzsfőnök bölcsen fel nem ismerte volna, hogy saját érdekükben fel kell hagyniuk az emberevéssel, Székely Tibor nyilván már csak a törzs létezésének szomorú emlékeit találta volna meg.

Szerzőnk bejárta Dél- és Közép-Amerika többi országát is. A San Blas szigeten az indiánok kultúráját tanulmányozta, Salvadornban egy éppen kitörőben levő tűzhányó megmászásakor csak a csodának köszönheti, hogy életben maradt, Hondurasban, az őserdőben a maják egy ősi városára bukkant, melyről addig csak legendák keringtek, Guatemalában és Hondurasban a maják kultúráját tanulmányozta; 1953-ban Mexikóban találjuk, ahol egy 14 kilométer hosszú, föld alatti folyó medrét követte; 1956-ban gépkocsival Ázsiát járja, New Delhiben, mint útja minden szakaszán, a nemzetközi eszperantó nyelvet népszerűsíti. Innen Kínába megy. Járt Nepálban, aztán visszatért Madraszba, s ott könyvet ír Nepálról. Tanulmányozza a joga filozófiáját, e célból bizonyos időt tölt a jogik barlangjában. Innen Európába tér vissza, majd újra Indiába repül azzal a feladattal, hogy eszperantó órákat adjon Vinebi Bhave hindu szentnek és filozófusnak, az egységes agrárreform megteremtőjének, a nagy Gandhi tanítványának.

Bejárta Japánt, utazott a transzibériai útvonalon, majd Afrika következett: Egyiptom, Szudán, Etiópia, Szomália, Kenya, Tanzánia. Megírja könyvét, a *Dzsambo, rafikit*, közben különféle újságokba is ír, közreműködik a televíziós adásokban, forgat, rendez, fényképez, kutat, ismerkedik, életét állandóan kockára téve.

1971-ben hat hónapot Ausztráliában tölt, bejárja Új-Zélandot, Új-Guineát. Visszatérve onnan újabb könyveket ír és további terveket sző: mi legyen következő úticélja?

Utazásainak minden szakaszáról ebben a könyvében Székely valami érdekeset, meggyőzőt és felfedezés-számba menőt írt. Érdekes, átéléstől fűtött stílusban, riportszerűen, de irodalmi igényvel beszél élményeiről, hogy aztán, a kötet végére érve, ráébredjünk mindennapjaink unalmas valóságára.

Székely Tibor látta a világot. Ám az a világ, melyről beszél, nem a neon, az aszfalt, a felhőkarcolók, személygépkocsik, ingyenecnek való fényűző vendéglők és galaünnepségek világa, hanem a régen letűnt

kultúrák, meztelen és félmeztelen emberek, dárdák, kőfegyverek és kőszerszámok világa, vadságában szelíd, csodálatosan gyönyörű világ melyben az ember könnyen elveszítheti a fejét, de ahonnan lényegesen megváltozva tér vissza civilizációjába. Igaz, Székely könyveiből nem válik világossá, megmaradtak-e benne azok a szakadékok, melyeket a két világ — ahonnan elindult és ahova visszatért — összehúzóereje okozott, de úgy érezzük, hogy áthatja írásait az igyekezet, hogy átfogja és felfogja azt a távolságot, mely New York civilizációját elválasztja a braziliai őserdőben élő tupari törzs civilizációjától.

Könyveiben Székely még a legprimitívebb emberi közösségről is tisztelettel, megértéssel, melegen, emberin, költőin beszél. Mindenesetre egyike azoknak a ritka embereknek, akik az elmúlt évtizedek alatt az emberevők kunyhóiban, de a civilizált világ palotáiban is laktak. Egyike azoknak, akik otthonosan mozognak a legmodernebb éttermekben, de ültek már a kőkorszakbeli emberek asztalánál is. A tuparikkal kukacokat, lárvákat, majmokat, kígyókat és gyökereket evett, s még ma is kitartóan állítja, hogy a kígyóhús a legízletesebb, különösen a két-három méter hosszúaké.

Székely Tibor könyve gazdagabbá, tanultabbá, tapasztaltabbá, szabadabbá, tisztábbá, emberibbé tesz bennünket. Megcsodáljuk bátorságát, az igazi emberi bátorságot, mely felér a háborús hőstettekkel. Mert többrétű bátorság ez. Legyőzi a félelmet a féléstől, farkasszemet néz az igazi veszélyekkel. Bátorság kell ahhoz is, hogy kalandos útra induljunk, saját munkánk által megkeresett eszközökből. Bátorság, hogy az ember levesse magáról az előítéleteket. Bátorság ahhoz, hogy ember maradjon minden időben és minden körülmények között.

Székely *Élmények nyomában* című könyvét a szarajevói V. Masleša kiadóvállalat Pingvin könyvtára adta ki. Kevés hasonló tartalmú könyv jelenik meg, amely a mondatok egyszerűsége, tömörsége, a

leírás szépsége, izgalmassága, a tartalom sokrétűsége és az élmény hitelessége jellemző.

A felsoroltakon kívül, Székely szinte tankönyvnek beillő művének tudományos jelentősége is van. S talán éppen ezért azok a lapok,

ahol ez az elem uralkodik, sivárak, olyanok, mint egy hűvös árnyék nélküli, fülledt vidék, ám ezeket, mint a valóságos utazás alkalmával is, olyanok követik, melyek miatt a 250. oldalra jutva sajnáljuk, hogy az útirajz végére értünk.

DRAGOLJUB JEKNIĆ
(Burkus Valéria fordítása)